

Onprofessionele corpsbal?

Andreas Kouwenhoven en Christiaan Pelgrim hebben een profiel geschetst van minister Ard van der Steur (NRC Next 21/3/2016a, 21/3/2016b).¹ Zij menen te moeten constateren dat hij moeite heeft zich consequent op professionele wijze te gedragen en de grenzen tussen werk en privé in acht te nemen. Ten bewijze daarvan memoreren zij onder meer zijn parttime baan als docent van de derdejaars Oefenrechtbank in de bacheloropleiding Rechtsgeleerdheid aan de Universiteit Leiden (2006-2010). Hij was (en is) namelijk tevens een trouwe reünist van de Leidse studentenvereniging Minerva.² Hoewel hij al achterin de dertig was, verleende hij jaarlijks medewerking aan de Klussendag die de nuldejaars in het kader van hun groentijd moesten volbrengen. Zo kregen ze (onbetaald) klussen te doen in het monumentale pand dat hij tezamen met anderen bewoonde. Aangezien er onder de 'slachtoffers' ongetwijfeld ook aanstaande rechtenstudenten waren, menen twee geraadpleegde integriteitsdeskundigen dat de docent Van der Steur vermoedelijk onprofessioneel heeft gehandeld: in z'n relatie met studenten en aspirant-studenten zou de rol van werkgever incompatibel zijn met die van docent.

Ik vind het een vreemde beschuldiging. Het is onprofessioneel als docent X een studente uit zijn werkcollege als babysit inhuurt. Aan deze *simultane* rolvermenging van docent vs. werkgever (en student vs. werknemer) kleven risico's, want de beide rollen kunnen elkaar in de wielen rijden. Bovendien kan de studente zich door het machtsverschil *gedwongen* voelen om op het voorstel "wil je voor mij babysitten?" in te gaan. Maar voor een incidentele klussendag gaan deze bezwaren niet op. De docent was voor één dagje werkgever van nuldejaars. Dat wringt niet met de docent-student relatie in het derde jaar. En zelfs als er geen betaling tegenover stond, kan hij niet van onprofessioneel machtsmisbruik beticht worden aangezien zij zich vrijwillig aan de groentijd van hun vereniging onderwerpen.

Tabel I: Twee gedragscodes die binnen de Universiteit Leiden gelden

<p>Ia: Gedragscode Omgangsvormen Docenten en Studenten (Universiteit Leiden) ³</p> <ol style="list-style-type: none">1. Docenten en studenten gaan op een correcte wijze met elkaar om.2. Bij deze omgang staat een respectvolle bejegening voorop. (...)3. Docenten en studenten onthouden zich van iedere vorm van ongewenst gedrag, in het bijzonder van (seksuele) intimidatie, agressie, geweld en discriminatie. (...)4. Docenten zijn zich bewust van hun voorbeeldfunctie en dragen de in de gedragscode vastgelegde normen in woord en daad uit.5. Docenten nemen de nodige afstand in acht in hun betrekkingen met individuele studenten en houden deze betrekkingen zakelijk. Zij maken geen misbruik van de (vertrouwens)relatie die tussen docenten en studenten bestaat.6. Docenten zijn zich in hun omgang met studenten bewust van de afhankelijkheid en de machtsongelijkheid binnen de onderlinge verhoudingen.7. Docenten en studenten dragen er zorg voor dat er geen vermenging van persoonlijke en zakelijke relaties ontstaat. Als er tussen een docent en een student een relatie met een persoonlijk of intiem karakter ontstaat, draagt de docent er zorg voor dat hij/zij de student niet op diens onderwijs- en onderzoeksprestaties hoeft te beoordelen dan wel op andere wijze beslissingen hoeft te nemen ten aanzien van deze student. De docent informeert zijn leidinggevende over het bestaan van de relatie.8. Docenten vermijden persoonlijke contacten met individuele studenten in situaties of op plaatsen waarin zij de schijn van (seksuele) intimidatie of machtsmisbruik zouden kunnen oproepen. (...)
<p>Ib: Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening (VSNU) ⁴</p> <p>(...)</p> <p>1.7/8 Docenten gaan zorgvuldig met studenten om en betrachten goed mentorschap jegens hen. (...)</p> <p>1.9. Een wetenschapsbeoefenaar [docent, onderzoeker] vermijdt persoonlijke relaties die een redelijke twijfel zouden kunnen wekken aan de objectiviteit van zijn beslissingen, of die tot enige vorm van dwang of uitbuiting van een hiërarchisch ondergeschikte zouden kunnen leiden. (...)</p> <p>4.1. Wetenschapsbeoefenaren [docenten, onderzoekers] geven anderen de ruimte om zich intellectueel onafhankelijk op te stellen. Dit geldt met name wanneer er sprake is van een hiërarchische relatie, zoals (...) tussen docent en student. (...)</p>

¹ http://www.parlement.com/id/vif4b7vtzrp/g_a_ard_van_der_steur;
<http://www.nrc.nl/next/2016/03/21/ard-van-der-steur-is-meer-een-mens-dan-een-ministe-1600966;>
<http://www.nrc.nl/next/2016/03/21/minister-van-veiligheid-en-justitie-docent-van-der-1600999>

² Reünist: iemand die gedurende zijn studententijd lid is geweest van een corporale vereniging en die na afstuderen geacht wordt een band te blijven onderhouden met de vereniging en met haar leden en oud-leden.

³ <http://media.leidenuniv.nl/legacy/gedragscode-omgangsvormen.pdf> (2008)

⁴ <http://media.leidenuniv.nl/legacy/vsnu-code-wetenschapsbeoefening-2004-%282014%29-def.pdf> (2014)

Maar gesteld nu dat reünist Van der Steur in de periode 2006-2010 niet alleen klussen heeft aangeleverd maar ook actief heeft meegedaan aan de ontgroening van de corporale nuldejaars, de klussers aan ver- nederende beproevingen heeft onderworpen en hen welbewust geïntimideerd heeft. In dat geval zou hij zijn aanstaande studenten onprofessioneel bejegend hebben. Ik zal dat adstrueren met de criteria die in tabel I zijn opgenomen:

- De docent heeft zijn aanstaande studenten geïntimideerd en niet respectvol bejegend (a.2/3), ging onzorgvuldig met hen om en fungeerde niet als een betrouwbare mentor (b.1.7/8).
- De docent is zich in zijn omgang met zijn aanstaande studenten onvoldoende bewust geweest van het risico dat de afhankelijkheid en machtsongelijkheid die bij de nuldejaars t.o.v. de reünist gecreëerd werd, een intimiderend effect zou hebben op de toekomstige verhouding van de studenten t.o.v. de docent (a.6).
- In zijn persoonlijke contacten met aanstaande studenten heeft de docent zich in een situatie begeven die de schijn van machtsmisbruik zou kunnen oproepen (a.8) en die zelfs tot actueel machtsmisbruik jegens hen zou kunnen leiden (b.1.9).
- In zijn persoonlijke contacten met aanstaande studenten heeft de reünist onvoldoende uitgestraald dat hij als docent aan zijn studenten ampele ruimte tracht te geven om zich intellectueel onafhankelijk op te stellen (b.4.1).

Ik ben het dus niet met de integriteitsdeskundigen eens als zij suggereren dat de Leidse universitaire docent Van der Steur onprofessioneel heeft gehandeld door aspirant-leden van de LSV Minerva, in zijn hoedanigheid van reünist, in het kader van hun corporale groentijd klussen te laten opknappen in het monumentale pand dat hij samen met anderen bewoonde, terwijl hij had kunnen weten dat sommigen van hen tot zijn aanstaande studenten behoorden.⁵ Evenmin heeft hij onprofessioneel gehandeld door zelf te profiteren van hun gratis arbeidskracht. Maar dit oordeel zou misschien anders uitvallen als reünist Van der Steur de nuldejaars ‘feuten’ onheus en intimiderend zou bejegenen en daarmee afbreuk zou doen aan hun toekomstige relatie met docent Van der Steur.

Wes Holleman
weblog onderwijs 22-3-2016
<http://www.onderwijsethiek.nl>

⁵ Mochten de integriteitsdeskundigen voet bij stuk houden, dan leg ik hun de volgende fictieve casus voor. Mag mevrouw X haar functie van docent aan de Leidse Rechtenfaculteit continueren als haar zoon besluit in Leiden Rechten te gaan studeren? Niemand is gelukkig met deze vermenging van de ouder-kindrelatie met de docent-studentrelatie. Toch zal niemand haar van onprofessioneel gedrag betichten, zolang mevrouw X er maar voor zorgt dat de uitoefening van haar professionele docentenrol niet wordt aangetast door haar familiale rol t.o.v. haar zoon. Hij mag in zijn studie noch bevoordeeld noch benadeeld worden ten gevolge van zijn familierelatie. En het zou bijvoorbeeld onverstandig zijn als hij in haar werkcollegegroep zou worden ingedeeld of als moederlief zijn studieprestaties zou gaan beoordelen. Conclusie: als het voor mevrouw X niet onprofessioneel is om haar dienstverband te continueren, dan is het voor haar collega Van der Steur evenmin onprofessioneel om zijn medewerking te verlenen aan een incidentele Klussendag voor deelnemers aan een nuldejaars groentijd.